Festivalul Salzburg 2013. Remember (III).

ANNA NETREBKO este GIOVANNA D'ARCO

(Costin Popa – 28 octombrie 2013)

Cu premiera absolută în 1845 la Scala din Milano, „Giovanna d'Arco" a fost cea de-a șaptea operă a lui Giuseppe Verdi, pe un libret de Temistocle Solera inspirat de drama „Fecioara din Orléans" de Schiller. Plină de viziuni cu demoni, îngeri și elemente fantastice, opera vorbește despre dragostea dintre eroina principală și regele Carol al VII-lea, despre vitejia ei pe câmpul de luptă, despre adversitatea tatălui Giacomo, cu un final depărtat de adevărul istoric. Giovanna nu sfârșește arsă pe rug, ci moare în războiul cu britanicii, revine... la viață, după care se stinge și urcă la ceruri. Tipic romantic.

Delicatețe și strălucire

Hotărât lucru, schimbarea de repertoriu pe care evoluția vocii marii soprane Anna Netrebko o anunța în ultima vreme a început. Artista abandonează rolurile care presupun țesături supra-acute de coloratură și trece către cele lirice „pline", spinte sau chiar care includ agilități dramatice. Tranziția este importantă. Întruchiparea personajului titular din „Giovanna d'Arco" este una dintre cărămizile care pun baza noului edificiu la care s-a angajat, cu curajul dat de un profesionalism și o seriozitate exemplare. Evenimentul s-a petrecut la ultimul festival salzburghez, într-o serată doar concertantă, pentru a spori – presupun – concentrarea artistei la vocalitatea rolului, degajată de preocuparea pentru un joc scenic consumator.

Timbralitatea cu strălucire argintată, acum consistentă în culoare, a fost ricognoscibilă de la primul sunet al cavatinei din Prolog „Sempre all'alba", interpretată cu frumoasă linie de cânt, cu atacuri în pianissimo ce au precedat sunetele acute moi și rafinate. Anna Netrebko a arătat că rămâne aceeași măiastră a forjărilor în frază și a preluat în siguranță desenele melodice înalte, de forță, agile. Construcția nuanțată s-a regăsit și în elegia „O fatidica foresta" din primul act, poate nu atât de hieratic redată, dar în care tehnica pretențioasei „messa di voce" – creșteri și descreșteri de sunet pe același arc de respirație în frază, virtute de sorginte belcantistă – a sedus. Finalul actului al II-lea a regăsit-o ca dominatoare a ansamblului cor-orchestră-parteneri (Carlo și Giacomo), pentru ca în ultima secvență a operei, pianissimele diafane, alternante cu lejeritățile și bravura din marele duet cu Giacomo să aducă sala la paroxism. Și, din nou, în final, în scena morții și ascensiunii la ceruri, lanțurile sunetelor moi, pe cât de catifelate, pe atât de strălucitoare, să atingă sublimul.

Doi tenori

După ce a înregistrat ca tenor, în 1972, rolul regelui Carol al VII-lea, neobositul Plácido Domingo (72 de ani împliniți, declarați de artist în pofida speculațiilor) a abordat acum rolul de bariton al lui Giacomo, tatăl Giovannei. Ambițiile marelui artist de a-și prelungi cariera prin schimbarea registrului sunt evidente, meritorii ca idee și stârnesc admirația fanilor. Longevitatea pe scenă este, în sine, de prețuit. La fel și rezistența aparatului său fonator, a întregului corp.

Muzicologic vorbind, din punctul de vedere al esteticii vocale verdiene și nu numai, interpretarea de către un tenor (pentru că aceasta este culoarea vocală care îl va defini până la moarte pe Domingo, chiar dacă artistul încearcă îngroșarea unor sunete) a unor personaje pe care compozitorul le-a destinat unor baritoni este o eroare. Fără a vă plictisi cu exegeze analitice, scriu doar că greșeala vine cel puțin din două unghiuri: cel al respectării raportului timbru-rol, atât de important în vocalitatea romantică și cel al contrastului și contraponderii între culorile glasurilor eroilor masculini. Iată deci că „Giovanna d'Arco" a fost interpretată la Festivalul Salzburg 2013 de doi... tenori pentru personajele regelui Carol al VII-lea și al lui Giacomo, oricum antagonice. Nu mai vorbesc că Verdi, în operele sale, a destinat celor zece tați (Nabucco, Francesco Foscari, Giacomo, Miller, Stankar, Rigoletto, Germont, Boccanegra, Egberto, Amonasro) exclusiv voci de bariton.

Mă opresc aici și notez, la concertul salzburghez, noblețea frazării lui Plácido Domingo în cantilenele ariilor „Franco son io" (actul I) și „Speme al vecchio era una figlia" (actul al II-lea), după cum observ unele note înalte acoperite de orchestră în „So che per via dei triboli" (actul I) sau sunete grave inaudibile în cabaletta „Comparire il ciel m'ha stretto" (actul secund). Anii trec...

Celălalt tenor, Francesco Meli, a afișat în rolul Regelui un glas liric, cu derulare frumoasă și prelungă a frazelor, cu acute puternice. A impresionat plăcut de la prima arie „Sotto una quercia", urmată de cabaletta „Pondo è letal, martiro". Parcursul vocal al personajului a continuat pe aceleași coordonate, chiar cu uzul unor falsetti, dar cu preocupare pentru redarea fluidă și flexibilă a cantilenelor, precum cea din final, „Quale più fido amico".

În alte roluri, au cântat Roberto Tagliavini (Talbot) și Johannes Dunz (Delil).

Paolo Carignani a condus cu competență Orchestra Radiodifuziunii din München (sonorități somptuoase în uvertură), cu tempi potriviți pentru tipicul concertato verdian (finalul actului al II-lea), cu apetență pentru comoda urmărire instrumentală a soliștilor-vedete și, de asemenea, a dirijat Corul Philharmonia din Viena (pregătit de Walter Zeh), un ansamblu omogen și nuanțat în cânt.

La Festivalul Salzburg 2013, serata cu „Giovanna d'Arco" a reprezentat triumful Annei Netrebko într-un nou rol, răsplătit cu nesfârșite ovații. Pentru corectitudinea consemnării, adaug că o onoare similară i-a fost rezervată și lui Plácido Domingo, din partea unui public de aficionados.